

Efni: Umsögn Siðmenntar um breytingar á hjúskaparlögum

Siðmennt, félag siðrænna húmanista á Íslandi, fagnar því að ráðherra sé að endurskoða hjúskaparlög. Þar sem endurskoðunin varðar aðskilda þætti verður umsögnin kaflaskipt.

Aldur hjónaefna

Siðmennt er hlynnt því að hætt verði að gefa undanþágur á lágmarksaldri hjónaefna. Breytingin á sér stoð í alþjóðlegum samþykktum og er gerð með hagsmuni barna að leiðarljósi.

Könnun á hjónavígsluskilyrðum

Siðmennt fagnar endurskoðun á lögum varðandi könnun hjónavígsluskilyrða, en telur þó að skoða þurfi málið frá ýmsum sjónarhornum.

Meira samræmi og minni mismunur

Við teljum að með þeim breytingum sem lagðar eru til á 14. gr. laganna yrði betra samræmi á gæðum könnunar og að yfirvöld hafi betri forsendur til að meta gögn. Við höfum fengið ábendingar um að prestar þjóðkirkjunnar óski ekki alltaf eftir fæðingarvottorði, þrátt fyrir skýr ákvæði þar um. Slíkur misbrestur á verklagi eykur fjárhagslega mismunur para eftir lífsskoðunum og við fögnum því að tekið verði á þessu, til dæmis með þeirri leið sem lýst er í frumvarpinu.

Skerðing á aðgengi

Nú kemur ekki fram hvort ferli könnunar verði algerlega rafrænt, en þurfi þör að fara á dagvinnutíma, jafnvel tvisvar, til að fá útgefið könnunarvottorð, jafnvel um langar vegalengdir á landsbyggðinni, dregur það úr aðgengi sumra para að hjónavígslu. Sérstaklega má nefna þör sem eiga erfitt með að komast frá vinnu á dagvinnutíma og þau þör sem búa fjarri starfsstöðvum eða útibúum sýslumanns. Þá er skrifstofa sýslumanns á höfuðborgarsvæðinu fremur illa staðsett hvað varðar aðgengi íbúa sem ekki notast við einkabíl.

Aðdragandi lengist

Telja má víst að lágmarksaðdragandi þess frá því að ákvörðun um hjónavígslu er tekin þar til hjónavígsla er afstaðin lengist töluvert með þeim breytingum sem lagðar eru til í frumvarpinu, en nú er hægt að klára ferlið í bráðatilfellum, t.d. vegna skyndilegra veikinda, á tiltölulega stuttum tíma (2-3 dagar eftir því hversu afgreiðsla Þjóðskrár er hröð). Sýslumaður hefur margsinnis vakið athygli á því að embættin séu störfum hlaðin og álagið mikið. Árið 2017 var um 2.500 hjónavígslum sinnt af öðrum aðilum en sýslumanni og má því áætla að útgáfa

ríflega 2.000 könnunarvottorða bætist við álag sýslumannsembættanna. Í greinargerð er lagt til að álagsaukningunni verði mætt með innheimtu gjalds fyrir útgáfu könnunarvottorðs, en Siðmennt hefur áhyggjur af því fyrirkomulagi, auk þess sem óljóst er hvort fyrirkomulagið dugi til að svara auknu álagi á starfsfólk sýslumannsembættanna.

Kostnaðarauki fyrir almenna borgara

Siðmennt hefur áhyggjur af kostnaðarauka fyrir hinn almenna borgara og þar með jöfnum tækifærum para til að ganga í hjónaband óháð efnahag. Lagt er til í frumvarpinu að 4.500 kr. gjald verði tekið fyrir útgáfu könnunarvottorðs, sem hingað til hefur verið hluti af störfum fulltrúa lífsskoðunarfélags. Lágmarkskostnaður við að ganga í hjónaband er nú 21.000 kr., 11.000 kr. fyrir útgáfu hjúskaparstöðuvottorða og fæðingarvottorða hjá Þjóðskrá og 10.000 fyrir borgaralega hjónavígslu hjá sýslumanni. Bætist við kostnaður við útgáfu könnunarvottorðs hækkar þessi kostnaður um rétt rúmlega 20% sem getur reynst töluvert íþyngjandi fyrir efnaminni fjölskyldur. Siðmennt hvetur ráðherra til að skoða hvort aðrar lausnir geti dregið úr kostnaði á hinn almenna borgara og stingur upp á því að kannaður verði möguleikinn á því að færa þetta verkefni yfir á Þjóðskrá, eins og rökstutt verður í næsta kafla.

Sýslumaður eða Þjóðskrá?

Pör þurfa nú þegar að fá fæðingar- og hjúskaparstöðuvottorð útgefið hjá Þjóðskrá með þeim kostnaði sem því fylgir. Þjóðskrá hefur gert gangskör í að netvæða þjónustu sína og er hún því aðgengileg fólki óháð búsetu. Stjórn Siðmenntar veltir fyrir sér hvort hægt væri að færa könnun hjónavígsluskilyrða yfir á hendur Þjóðskrár og þá jafnvel stytta ferlið með því að fækka skrefunum, enda geti þá farið fram innanhússkönnun á fæðingarvottorði og hjúskaparstöðu umsækjenda, og óþarfi fyrir umsækjendur að afla þeirra gagna sérstaklega. Tilgangur ferlisins hlýtur að vera sá að gengið sé úr skugga á tryggan hátt að hjónaefnum sé leyfilegt að ganga í hjónaband, en ekki einungis að sækja aukatekjur í vasa hjónaefna. Þetta fyrirkomulag gæti dregið úr kostnaði fyrir hjónaefni, minnkað vinnu opinberra starfsmanna sem sinna könnuninni, stytt ferlið og tryggt áreiðanleika upplýsinga. Við leggjum því til að kannaður verði hvort Þjóðskrá sé betur fallin til að sinna þessu en sýslumaður.

Lögsaga í hjónaskilnaðarmálum

Siðmennt gefur árlega saman erlend samkynja pör og fagnar því að nú verði tryggt að þau geti fengið lögskilnað óháð lögum í búsetulandi. Siðmennt vill þó benda á að orðalagið samkynhneigð pör er ónákvæmt, enda geti aðilar í samkynja hjónabandi verið a.m.k. pan-, tví-, poly- og samkynhneigðir. Við hvetjum til þess að orðalagið verði uppfært fyrir útgáfu frumvarpsins, þ.e. að notuð verði hugtökin samkynja pör og samkynja hjónaband, frekar en samkynhneigð pör og samkynhneigt hjónaband.

Siðmennt hefur ekki athugasemdir við aðrar greinar frumvarpsdraganna. Fulltrúi félagsins er reiðubúinn til að skýra nánar athugasemdir félagsins ef þurfa þykir.

Fyrir hönd Siðmenntar,
Inga Auðbjörg K. Straumland
formaður